

SİYER MEKTEBİ PROGRAMI

2. DERS

18 Kasım 2015 Çarşamba

Kutlu Doğumdan Hicrete
Mekke Dönemi'nin
Kronolojisi

Mehmet Apaydın

İstanbul - 2015

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Arapça Harfler İçin:

1	ء	'	18	ع	'
2	ب	B b	19	غ	Ğ ğ
3	ت	T t	20	ف	F f
4	ث	Ŝ ŝ	21	ق	Q q
5	ج	C c	22	ك	K k
6	ح	H h	23	ل	L l
7	خ	H h	24	م	M m
8	د	D d	25	ن	N n
9	ذ	Ž ž	26	و	V v
10	ر	R r	27	ه	H h
11	ز	Z z	28	ي	Y y
12	س	S s			
13	ش	Ş ş			
14	ص	Ş ş			
15	ض	Đ đ			
16	ط	Ṭ ṭ			
17	ظ	Ẓ ẓ			

Farsça /Osmanlıca Harfler İçin:

29	پ	P p
30	چ	Ç ç
31	ژ	J j
32	گ	G g

Uzatmalı Harfler İçin:

آ	Â â	أ	Û û	ی	Î î
---	-----	---	-----	---	-----

1. GİRİŞ

Latince *chronologia*, Eski Yunanca *chronos* (zaman) ve *logia* (bilim) kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kelime olan kronoloji, olayları meydana gelişlerine göre sıralamak, listelemektir.¹ Olaylar arasındaki sebep sonuç ilişkisinin ortaya çıkarılması için bu sıralama oldukça önemlidir.

Birden fazla olayın belli bir takvim sistemi yardımıyla tarihlendirilerek sıralanması halinde birbirleri ile irtibatları çok daha kolay bir şekilde ortaya koyulabilir.

İslam tarihi ve siyer literatürünün ilk ortaya çıkan eserlerinde dâhi kronolojik bir altyapının olduğu görülmektedir. Sonradan telif edilen eserlerde ilk dönemlerde ortaya koyulmuş olan bu kronolojik altyapıya çok fazla bir şey katamadığı aşikârdır.

Siyer açısından meseleye bakıldığında ilk dönemde ortaya çıkan **Mûsâ b. 'Ukbe** (ö.141/759), **İbn İshâk** (ö.151/768) ve **el-Vâkıdî** (ö.207/823) gibi müelliflerin siyer ve meğâzî eserlerinde nispeten sağlam bir kronolojik sistemin olduğu görülmektedir. Bu sistemde hadiselerin büyük bir kısmının ay ve yıl, bir kısmının da gün olarak tarihlendirildiğine şahit olmaktayız. Tarihi olmayan hadiselerin bile eser içindeki konumlarına bakılarak yaklaşık olarak yıl bazında tarihlendirilmesini yapmak mümkün olabilmektedir.

Bu eserlerdeki kronolojiye genel olarak bakıldığında Hz. Peygamber'in (s.a) hayatını üç ana dönemde ele aldıkları görülmektedir:

1. Bi'set'ten önce,
2. Bi'set - *Medine*'ye *Hicret* arası,
3. *Hicret* sonrası.

Daha genel bir tasnif ise *Mekke* ve *Medine* dönemi şeklinde yapılır.

Hicret sonrası döneme ait kronolojik malumat ilk iki döneme göre oldukça fazla ve ayrıntılıdır. Hz. Peygamber'in (sas) 3606 gün yaşadığı² *Medine* dönemindeki olayların nerdeyse günü gününe bilinmesi mümkün olabilmektedir.

Mekke dönemindeki olayların kronolojik tasnifleri ise sadece yıl bazında yapılmakta, bunlardan bir kısmında birkaç yıla varan ihtilaflar söz konusu olabilmektedir. Hele hele Hz. Peygamber'in (sas) Bi'set'ten önceki çocukluk ve gençlik hayatı ile ilgili belirsizlikler çok daha fazladır.

¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Chronology>

² Mehmet Apaydın, *Resûlullâh'ın Günlüğü*, İnsan Yay. İstanbul 1995.

2. DOĞRU KRONOLOJİNİN ÖNEMİ

Doğru ve güvenilir bir siyer kronolojisi sadece Hz. Peygamber'in (sas) hayatındaki olayların ne zaman olduğunu daha doğru bilmenin ötesinde tefsir, hadis ve fıkıh alanında bazı hükümlerin dayanak noktası olması açısından da elzemdir. Nitekim ayetlerin tefsirinin daha doğru yapılabilmesi için nüzûl sırasının ve *Esbâb-ı Nüzûl* ile irtibatlarının kurulması gerekir. Aynı şekilde fikhî hükümlerde de gerek ayetler açısından gerekse hadislerde zikredilen hususların ne zaman gerçekleşmiş olduğu belirleyici rol oynar.

3. ARAPLARDAKİ TAKVİM SİSTEMİ VE NESİ' MESELESİ

Hz. Peygamber'in (sas) yaşadığı dönemde Araplar Ay'ın hareketlerine dayanan bir takvim kullanmaktaydı. Bu takvim 12 aydan oluşmakta, her bir ay hilâlin görülmesi ile başlayıp, diğer hilâlin görülmesi ile bitmekteydi. Bu sistem çöl ortamı için ideal idi. Çünkü herhangi bir karmaşık hesap yapmadan sadece Ay'ın hareketlerini takip ederek kullanılabilen bu takvimde 1 veya 2 günden fazla sapma olması mümkün değildi.

Hicrî Ay	Câhiliye	'Arabu'l-'Arîbe	Yahudi	Asur
<i>Muḥarrem</i>	المُؤْتَمِرُ	موجب	Nisan	Nisannu
<i>Şafer</i>	ناجر	موجز	Iyyar	Aiyaru
<i>Rebî'ul-Evvel</i>	خَوَّانُ	مورد	Siwan	Simannu
<i>Rebî'ul-Âhîr</i>	وَبْصَانُ	ملزج	Tammuz	Duuzu
<i>Cumâdâ'l-Ülâ</i>	الخَيْنِ	مصدر	Abh	Abu
<i>Cumâdâ'l-Âhîre</i>	رَبِي وَالرَّيَّةُ	هوبر	Elûl	Ululu
<i>Receb</i>	الأصمُّ	مويل	Tishri	Tashritu
<i>Şa'bân</i>	عَاذِلُ	موهب	Marheshwan	Arakhsamna
<i>Ramaḍân</i>	نَاتِقُ	ذيمر	Kislew	Kislimu
<i>Şevvâl</i>	وَعَلُ	جيفل	Tebeth	Tebetu
<i>Žû'l-Kâde</i>	وَرَنَةُ	محلس	Shebhat	Sabetu
<i>Žû'l-Hicce</i>	بُرَاكُ	مسبل	Adar	Addaru

Tablo-1: Eski Arabistan ve Cahiliye dönemi Arapları ve çevresindeki topluluklarda ayların isimleri.

Ay takviminin bu kolay kullanımına rağmen bir kusuru bulunmaktadır: Güneş takvime göre yaklaşık 11 günlük bir fark bulunması nedeniyle aylar her yıl 11 gün fark etmek üzere senenin bütün mevsimlerini dolaşmaktadır. Bu nedenle mevsimlerde gerçekleşen bazı olayların her zaman aynı aya denk gelmesi mümkün olmaz. Mesela *Hacc* mevsimi sürekli bahar ayında olması veya hayvanların her zaman belli bir ayda yavrulması mümkün değildir.

İşte bu meselenin üstesinden gelebilmek amacıyla Araplar Asurlulardan veya Yahudilerden *Nesî'* (النَّسِيءُ) adı verilen bir uygulamayı öğrendiler. Deveyi sürmek, sulamasını ertelemek, bir şeyi ertelemek, vadelendirmek gibi anlamlara gelen³ bu kelime Arapların

³ İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, VI, 4403.

Cahiliye döneminde ayları ertelemek için yaptığı uygulama anlamında kullanılmıştır. Bu uygulamaya göre *Žû'l-Hicce* ayından sonra her üç senede bir *Nesî'* ayı adı verilen isimsiz bir ay ekleyerek bir sonraki senenin *Muharrem* ayını bir ay ertelemektedirler. Böylece her yıl oluşan 11 günlük fark üç senede 33 gün yani yaklaşık bir ay eden bu farkı eklediklerinde aylar her zaman mevsimlerdeki yerinde sabit kalabilmektedir. Mesela *Žû'l-Hicce* yani *Hacc* ayı her zaman bahar aylarına denk gelmektedir.

Bu uygulamayı *Kinde* kabilesinden devralan *Benî Kinâne*'nin *Benî Fuḳaym* kolundan *el-Ḳallemes* (Bilge kişi, seyyid anlamında) adı verilen ve babadan oğula geçen bir silsile tarafından uygulanmaktaydı. Fil Vak'ası'ndan 180-200 sene önce başladığı tahmin edilen bu uygulama Hz. Peygamber (s.a) tarafından *Tevbe* süresinin 37. ayetinin nâzil olmasından sonra *Hicret*'in onuncu yılında *Vedâ Haccı*'nda yasaklanıncaya kadar devam etti. En son bu görevi üstlenen **Cunâde b. 'Avf** idi.⁴

Nesî' uygulamasının her üç senede bir periyodik olarak yapılması gerektiği halde haram ayda savaşmak ve birbirlerinin hakkına tecavüz etmek maksadıyla gerektiği halde uygulanmadığı veya gerekmediği halde uygulandığı zamanlar oldu. Böylece ortaya belirsiz ve menfaatlere dayalı olarak eklenmiş ayların olduğu bir takvim ortaya çıktı.

Bu ayların Hz. Peygamber'in (sas) hayatı boyunca hangi yılların sonuna ve kaç adet eklendiği ile ilgili de ne yazık ki günümüze ulaşan bir bilgi bulunmamaktadır. Bu eklemelerin Hz. Peygamber'in (sas) yaşadığı dönemde de tam olarak bilinip bilinmediği açık değildir.

Bu sebeple siyer kronolojisinin en önemli sorunlarından birisi olarak *Nesî'* meselesi ortaya çıkmış oldu. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in (s.a) hayatındaki *Vedâ Haccı* ve vefâtı hariç hiçbir olay mevcut hicrî takvimlerde gösterilmiş olan zamanlarda gerçekleşmemiştir. Çünkü aralara eklenen belirsiz miktardaki aylar nedeniyle olaylar bir veya birkaç ay daha önce meydana gelmiş olabilmektedir. Bunu tam tespit etmenin tek yolu ise o zamandan sonra kaç ay eklendiğinin belirlenmesidir.

Bu sebeple Hz. Peygamber'in (sas) hayatı ile ilgili olarak kaynaklarda verilen tarihlerin mevcut hicrî takvim cetvellerinde tutmadığı bilinmelidir. Yani Hz. Peygamber'in (sas) 12 *Rebî'ul-Evvel* Pazartesi günü *Medine*'ye geldiğine dair birçok rivayet olmasına rağmen, günümüzdeki hicrî takvimlere baktığımızda hicretin ilk senesinin *Rebî'ul-Evvel* ayının 12. günü Perşembe veya Cuma'ya tekabül etmektedir.

---

⁴ İbn Hâbib, *el-Muḥabber*, I, 156-157.

4. FİL VAK'ASI VE KUTLU DOĞUM

Mekke dönemi kronolojisi Hz. Peygamber'in (s.a) doğumu ile başlamaktadır. Fakat ondan yaklaşık 55 gün önce meydana gelen fil vak'ası aslında o senenin *Muharrem* ayında olması nedeniyle kronolojinin başına yerleştirilmektedir.⁵

Bi'set'e kadar olan olayların kronolojisini tasnif ederken yukarda da ele aldığımız *Nesî'* meselesinden kaynaklanan problemlerin dışında, Hz. Peygamber çocukluk ve gençlik hayatının da tam olarak bilinmemesinden kaynaklanan belirsizlikler de bulunmaktadır.

Hz. Peygamber'in (sas) Hicret'ten 53 sene önce doğduğuna dair birçok delil bulunmaktadır. Bunların bir kısmı doğrudan Hz. Peygamber ile ilgili iken bazıları da amcaları **Hz. Hamza, el-'Abbâs** ve diğer sahâbenin yaşları ile destekleyici delillerdir. Mesela **el-'Abbâs** Hz. Peygamber'den (s.a) 3 yaş büyük olduğu bilinmektedir.⁶

Fil Vak'ası ile Hz. Peygamber'in (s.a) doğumu arasında 55 gün olduğu söylenmektedir. Fil ordusunun *Muharrem* ayında *Mekke*'ye geldiği düşünüldüğünde bu süre doğru gibi görünmektedir.

Hz. Peygamber'in (sas) doğum tarihi ile ilgili 20 Nisan 571 Pazartesi tarihi çok eskiden verilmiş olan bir tarihtir.⁷ Fakat *Nesî'* uygulaması dikkate alınmadan yapılmış ve Hz. Peygamber'in (sas) 12 *Rebî'ul-Evvel*'de Hicret'ten 53 sene önce doğduğu dikkate alınarak hazırlanmıştır. Aralara eklenen *Nesî'* ayları dikkate almadan hesaplanmış olması nedeniyle doğru bir tarih olması mümkün görünmemektedir.

5. Bİ'SETE KADAR OLAN HADİSELER.

▪ *Fil Vak'ası: Ebrehe* tarafından yönlendirilen fil ordusunun *Mekke*'ye kadar gelişi ve *Kâbe*'yi yıkmaya kalkması. (*Muharrem* -53H).

▪ *Hz. Peygamber'in (sas) Doğumu:* (10 *Rebî'ul-Evvel* Pazartesi -53H)

▪ *Hz. Peygamber'in (sas) Sütanneye Verilmesi:* Doğumundan birkaç ay sonra *Benî Sa'd b. Bekr* kabilesinden **Halîme bnt. Ebî Zü'eyb** adında bir sütanneye verildi. (-53H)

▪ **Hz. Ebu Bekr'in Doğumu:** Fil Vak'ası'ndan iki yıl 4 ay sonra doğdu.⁸ (-51H)

▪ *Hz. Peygamber'in (sas) Kaybolması ve Ailesine Teslim Edilmesi:* Sütannesi **Halîme** tarafından *Mekke*'ye getirilirken kayboldu.⁹ O sırada 5 yaşındaydı. (-49H)

⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 81.

⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s.68; İbn 'Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXXVIII, 258.

⁷ es-Suheylî, *er-Ravd'ul-Unf*, II, 98.

⁸ Ebû Nu'aym, *Ma'rifetu's-Sahâbe*, I, 28.

▪ **‘Osmân b. ‘Affân’ın Doğumu:** (-48H)

▪ **Medine Ziyareti:** Annesi **Âmine bnt. Vehb** ile beraber *Medine*’ye babasının kabrini ziyarete gittiler bir ay süren ziyaretin dönüşünde *Medine* ile *Mekke* arasında *el-Ebvâ*’ denilen yerde annesi vefat etti. (-47H)

▪ **Dedesi ‘Abdulmuṭṭalib’in Vefatı:** Hz. Peygamber 8 yaşında iken dedesi **‘Abdulmuṭṭalib** onu amcası **Ebû Ṭâlib**’e emanet ettikten sonra vefât etti. (-45H)

▪ **Kâbe’de Yangın ve Sel:**¹⁰ Bir kadının yaktığı ateş *Kâbe* örtüsünü tutuşturdu. Çıkan yangında duvarları zarar gördü. Arkasından gelen sel de gevşemiş olan duvarlarında çatlaklara neden oldu. (-43H)

▪ **Şam Yolculuğu:** Hz. Peygamber (s.a) amcası **Ebû Ṭâlib** ile beraber *Şam*’a yolculuk yaptığında 12 veya 13 yaşlarında idi. (-42H veya -41H)

▪ **Kâbe’den Ceylanın Çalınması:**¹¹ Duvarlarında çatlaklar oluşmuş olan *Kâbe*’nin içindeki kuyuda bulunan ceylan heykeli içlerinde **Ebû Leheb**’in de bulunduğu kimseler tarafından çalındı ve içki satın almak üzere satıldı. (-41H)

▪ **‘Omer b. el-Ḥaṭṭâb’ın doğumu:**¹² Farklı rivâyetler olmasına rağmen **‘Omer b. el-Ḥaṭṭâb**’ın 29 yaşında iken Müslüman olduğu bilgisi daha doğru görünmektedir. (-37H)

▪ **Ficâr Harpleri:** Dört ayrı *Ficâr* harbinin sonuncusu bu tarihlerde gerçekleşmiştir.

▪ **HilfulFudul:** Ficâr harplerinin bitiminde yapılan bu anlaşmayla zalime karşı bir birlik oluşturulmuştu. Hz. Peygamber’in (sas) amcası **ez-Zubeyr b. ‘Abdilmuṭṭalib**’in başını çektiği ve **‘Abdullâh b. Cud’ân**’ın evinde temelleri atılan bu oluşumda Hz. Peygamber (sas) da bulunmuş ve İslamiyet’ten sonra bile bu anlaşmayı takdir etmiştir.

▪ **Hubâşe Panayırına Yolculuk:**¹³ **Hiz. Hatice**’ye ait bir kervan ile *Hubâşe* panayırına ticaret için gitti. (-28H)

▪ **Hiz. Hatice İle Evlilik:** Ticarî faaliyetleri sırasında Hz. Peygamber’i (sas) yakından tanıyan **Hiz. Hatice** onunla hayatını birleştirmeye karar vermiştir. (-28H)

---

⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 91; el-Buḥârî, *et-Târîhu’l-Kebîr*, III, 454; el-Beyhakî, *Delâ’ilu’n-Nubuvve* (nşr. ‘Abdu’lmu’fi Kâl’acî), II, 21.

¹⁰ ‘Abdurrezzâk, *el-Muṣannef*, V, 100; el-Ezrakî, *Aḥbâru Mekke*, I, 199.

¹¹ İbn Ḥabîb, *el-Munemmak*, s. 59-70.

¹² el-Belâzurî, *Ensâbu’l-Eşraf*, X, 293.

¹³ İbn Sa’d, *et-Tabakâtu’l-Kubrâ*, I, 216.

▪ **Harb b. Umeyye**, **‘Abdullah b. Cud‘ân** ve **Hişâm b. el-Muğîre**’nin ölümü:¹⁴ *Ḳureyş*’in en önemli şahsiyetlerinden olan bu üç kişi aynı sene içerisinde öldüler. *Ḳureyş* **Hişâm b. el-Muğîre**’nin ölümünü takvim başlangıcı ilan etti. (-28H)

▪ **Hız. Ali**’nin doğumu: (-25H)

▪ *Kıtlık Senesi*: **Hız. Ali**’nin 6 yaşında bulunduğu sene *Mekke* ve çevresinde büyük bir kıtlık olmuş ve çocukları fazla olan **Ebû Ṭâlib** sıkıntıya düşmüştür. Bunu göre Hz. Peygamber (sas) diğer amcası **el-‘Abbâs** ile konuşarak ona yardım etmek üzere birer çocuklarını yanlarına almışlardır. Hz. Peygamber de **Hız. Ali**’yi yanına almıştır. (-19H)

▪ **Fâtıma**’nın doğumu:¹⁵ Hz. Peygamber’in (s.a) kızı **Fâtıma** *Ḳureyş*’in *Kâbe*’yi yaptığı sıralarda doğmuştur. (*Cumâdâ’l-Âhire* -18H)

▪ *Kâbe*’nin *Tamiri*: *Ḳureyş* *Kâbe*’yi yıkıp yeniden yapmaya karar verdi. Yapım sırasında *Haceru’l-Esved*’in yerine konulması sırasında ihtilaf çıktı. Hz. Peygamber (s.a) hakem tayin edildi. (-18H)

6. Bİ‘SET’TEN HİCRET’E KADAR OLAN HADİSELER

▪ İlk Vahiy: *Hirâ*’ dağındaki mağarada ilk vahiy geldi. (17 *Ramazân* Pazartesi¹⁶ -12H)

▪ İlk Müslümanlar: **Hız. Hatice**, **Zeyd b. Ḥârîşe**, **Hız. Ebû Bekr**, **Hız. Ali**’nin başını çektiği ilk Müslümanlar. (-12H)

▪ *Dâru’l-Erḳam*: İslamiyet’in ilk yıllarında Hz. Peygamber ve ashâbı için hem bir medrese hem de sığınak görevi gören bu evde aralarında **Hız. Hamza** ve **Hız. Ömer**’in de bulunduğu birçok kimse Müslüman olmuştur. (-10H)

▪ *Habeşistan*’a *İlk Hicret*: Hz. Peygamber (sas), *Mekke*’li müşriklerin baskı ve eziyetlerinden dolayı Müslümanlara *Habeşistan*’a göç etmelerini emretmiştir. (*Receb* -8H)

▪ *Habeşistan*’a *İkinci Hicret*: Mekkelilerin hepsinin Müslüman olduğuna dair duydukları bir haber üzerine *Habeşistan*’dan geri dönen Müslümanlar, haberin yanlış olduğunu öğrendikten sonra tekrar daha büyük bir grup ile hicret etmişlerdir. (*Żû’l-Ḳâde-Żû’l-Hicce* -8H)

▪ **Hız. Ebû Bekr**’in *Dövülmesi* ve *Habeşistan*’a *Hicret Girişimi*:¹⁷ *Kâbe*’de ibadet ederken Hz. Peygamber’e (sas) saldıran müşrikler, onu korumaya çalışan **Hız. Ebû Bekr**’i feci şekilde

¹⁴ el-Belâzurî, *Ensâbu’l-Eşrâf*, X, 172; İbn ‘Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, I, 33.

¹⁵ el-Belâzurî, *Ensâbu’l-Eşrâf*, I, 403; et-Ṭaberânî, *el-Mu‘cemu’l-Kebîr*, XXII, 399.

¹⁶ İbn Sa‘d, et-Ṭabaḳât, I, 152; el-Belâzurî, *Ensâbu’l-Eşrâf*, I, 105.

hırpalamışlardı. Bu baskı ve eziyetlerden dolayı **Hz. Ebû Bekr** de bir ara *Habeşistan*'a gitmeye karar vermiş, yolda rastladığı **İbn Duğeyne** adlı müşrik tarafından vazgeçirilerek geri döndürülmüştür. (-8H)

▪ **Hz. Hamza'nın Müslüman Olması:** **Ebû Cehl**'in Hz. Peygamber'e (s.a) ağır hakaretler ettiğini avdan dönerken öğrenen amcası **Hz. Hamza**, yayı ile onun kafasına vurmuş ve sonra da gidip Müslüman olmuştur. (-8H)

▪ **Hz. Ömer'in Müslüman Olması:** *Habeşistan*'a ikinci hicretten sonra **Hz. Ömer** Müslüman olmuştur. (*Zî'l-Hicce* -8H)

▪ **Ambargonun Başlaması:** İslamiyet'in yayılmasını bir türlü engelleyemeyen Mekkeli müşrikler Hz. Peygamber ve *Benî Hâşim* ile *Benî'l-Muṭṭalib* ile evlilik ve alışverişi yasaklayan bir anlaşma imzalayıp *Kâbe*'ye asmışlar ve onları *Şi'bu Ebî Tâlib* denilen yerde yaşamaya zorlamışlardır. (*Muḥarrem* -7H veya -6H)

▪ **Ambargonun Bitişi:** İki, Üç yıl kadar süren ambargo en sonunda duyarlı bazı Mekkelilerin de verdiği destekle bozulmuştur. (-4H veya -3H)

▪ **Hz. Hatice ve Ebû Tâlib'in Vefâtı:** Boykot bittikten birkaç ay sonra **Hz. Hatice** ve **Ebû Tâlib** vefât etmiştir. (-4H veya -3H)

▪ *eṭ-Ṭâ'if* 'e Gidiş: Hanımı **Hz. Hatice** ve amcası **Ebû Tâlib** vefât ettikten sonra Hz. Peygamber (s.a) *eṭ-Ṭâ'if* 'e gidip onları İslamiyet'e davet etmiştir. (-4H veya -3H)

▪ *İnşikâku'l-Kamer Hâdisesi:* *eṭ-Ṭâ'if* dönüşünde *İnşikâku'l-Kamer* hâdisesi meydana gelmiştir. (-3H veya -2H)

▪ *Mi'râc Hâdisesi:* (17 Ramazan Cumartesi ?)

▪ *Bu'âş Harbi:*¹⁸ *Ficâr* harplerinden birisi olarak kabul edilen bu hadise *Medineliler* arasında cereyan etmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a) *Medine*'ye hicreti sırasında *el-Evs* ile *el-Hazrec* kabileleri arasındaki bu savaşın etkisi hâlâ devam etmekteydi. (-5H)

▪ *İsrâ Hâdisesi:* (17 *Rebî'ul-Evvel* ?)

▪ *Medine'lilerle İlk Karşılaşma:*¹⁹ Hz. Peygamber (sas) *Medine*'den *Mekke*'ye hem hacc veya umre yapmak, hem de aralarındaki savaştan dolayı müttefik aramak üzere gelen *el-Hazrec* kabilesinin 6 kişilik bir grupla karşılaştı.²⁰ (-3H veya -2H *Receb* ayı)

¹⁷ el-Buḥârî, *es-Şaḥîh*, V, 58; el-Belâzurî, *Ensâbu'l-Esrâf*, I, 205-206.

¹⁸ Ebû'l-Kâsım el-Begavî, *Mu'cemu's-Şaḥâbe*, II, 461.

¹⁹ İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, I, 217-218.

▪ *İlk Akabe Bi'ati*: İlk Akabe Bi'ati yapıldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a) **Muṣ'ab b. 'Umeyr**'i Medinelilere Kur'ân'ı ve İslam'ı öğretmek üzere onlarla beraber *Medine*'ye gönderdi. (-2H)

▪ *İkinci Akabe Bi'ati*: **Muṣ'ab b. 'Umeyr**'in *Medine*'de İslam'ın yayılmasındaki katkıları soruncunda çok sayıda Müslüman *Mekke* ile *Minâ*' arasındaki *Akabe* denilen yerde Hz. Peygamber ile buluşarak ona biat etti. (-1H)

▪ *Medine'ye Hicret*: Hz. Peygamber (s.a) *Mekke*'den *Medine*'ye gitmek üzere yola çıktı. Üç gün boyunca *Şevr* dağındaki bir mağarada saklandıktan sonra **H. Ebû Bekr, Âmir b. Fuheyre** ve kılavuz **'Abdullâh b. Ureykîṭ** ile beraber yola çıkıp *Medine* yakınlarındaki *Ḳubâ*' köyüne vardılar. (12 *Rebî'ul-Evvel*²¹ 1H Pazartesi).

---

²⁰ İlk buluşmaya katılanlar ile ilgili farklı bilgiler de bulunmaktadır (bkz. İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, I, 217).

²¹ İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, III, 221; eṭ-Ṭaberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XVII, 172.

SONUÇ

Hız. Peygamber'in (s.a) hayatına dair doğru ve güvenilir bir kronoloji oldukça önemlidir. Bu konuda siyer kaynaklarının ilk tedvin döneminden itibaren oldukça tutarlı bir kronoloji oluşturulduğu ve günümüze kadar da neredeyse hiç değiştirilmeden bu kronolojinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kronolojiye bakıldığında *Mekke* dönemindeki hadiselerinin bazıları ile ilgili yıllara varan çelişki ve ihtilâflar olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu ihtilâfların bir kısmı Arapların haram aylarda savaşmak ve *Hacc* mevsimini her zaman bahar mevsimine denk getirebilmek için bazı seneler *Žû'l-Hicce* ile *Muharrem* ayları arasına isimsiz bir ay eklemeleri anlamına gelen *Nesî'* meselesinden kaynaklanmaktadır. *Mekke* dönemi boyunca kaç adet *Nesî'* ayı eklendiği tam olarak bilinmediği için olayların meydana geliş zamanları da tam olarak bilinmemektedir. Eklenen bu ayların 53 yıl içinde 10-20 adet ay olabileceği göz önünde bulundurulduğunda Hız. Peygamber'in (s.a) doğumunun bugün bilinen 20 Nisan 571 tarihinden daha önce olacağı açıktır. Bu sebeple *Mekke* dönemi ile ilgili verilen tarihleri konusunda daha ilmî ve kapsamlı çalışmalar yapılınca kadar temkinli hareket edilmelidir.

İhtilâfların bir kısmı ise doğrudan hadiselerin nasıl cereyan ettiği ile alakalıdır. Bi'set sonrasında cereyan eden hadiseler 13 yıllık süre içerisinde dağıtıldığında bazı çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bunların en önemlilerinden birisi *Habeşistan* hicreti ile ambargo olayıdır. Normalde 5. Hicrî yılda olan *Habeşistan* hicreti sırasında boykotun başladığı **Mûsâ b. 'Ukbe** (ö.141/759) gibi müellifler tarafından beyan edildiği halde kaynaklar boykotun 7. Yılda başladığını beyan etmektedirler.

Sorunlardan birisi de hicrî olarak verilen tarihlerin milâdî takvime çevrimi sırasında ortaya çıkmaktadır. *Nesî'* ile de alakası olan bu sorunun tam olarak çözümü olmadığı sürece yapılan bu milâdî çevrimlerin hemen hemen hepsi hatalı olmaya devam edecektir. *Mekke* döneminde kronoloji sorunları tam bir çözüme kavuşturulmadığı müddetçe milâdî tarih çevrimlerinin gösteriliyor olması bir yıl, iki yıla varan hataları da beraberinde getirebilir.

Bu sebeple *Mekke* döneminde olayların sebep-sonuç ilişkisine dikkat edilerek, klasik siyer kaynakları olan **İbn İshâk** (ö.151/768), **İbn Hişâm** (ö.213/829) ve **İbn Sa'd**'in (ö.230/845) eserlerindeki anlatım sırasını takip ederek kabaca bir kronolojik tasnif yapılması yerinde olacaktır. Daha ayrıntılı tarihlendirmeler ise ancak meseleye tam bir çözüm getirdikten sonra yapılabilir.

KAYNAKLAR

‘**Abdurrezzâk**, Ebû Bekr ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi‘ es-Şan‘ânî (ö.211/827), *el-Muşannef* (nşr. Habîbu'r-Rahmân el-A‘zamî), I-XI, Beyrût 1403.

el-Belâzurî, Aḥmed b. Yaḥyâ b. Câbir b. Dâvûd (ö.279/893), *Ensâbu'l-Eşrâf* (nşr. Suheyl Zekkâr, Riyâd ez-Zerkelî), I-XIII, Beyrût 1417/1996.

el-Beyhaḳî, Ebû Bekr Aḥmed b. el-Ḥuseyn b. ‘Alî (ö.458/1066), *Delâ‘ilu'n-Nubuvve ve Ma‘rifetu Aḥvâli Şâhibi'ş-Şerî‘a*, I-VII, Beyrût 1405H.

el-Buḥârî, Ebû ‘Abdillâh Muḥammed b. İsmail b. İbrâhîm (d.256/870), *Şaḥîḫü'l-Buḥârî*, ed. Muḥammed Zuheyr b. Nâsır an-Nâsır, I-IX, 1422/2001.

Ebû'l-Ḳâsım el-Beḡavî, ‘Abdullâh b. Muḥammed b. ‘Abdil‘azîz (317/929), *Mu‘cemu's-Şaḥâbe - Beḡavî* (nşr. Muḥammed ‘Avd el-Menḳûş), I-IV, Kuveyt 1432/2011.

Ebû Nu‘aym, Aḥmed b. ‘Abdillâh b. Aḥmed el-İsbehânî (ö.430/1039), *Ma‘rifetu's-Şaḥâbe*, thk. ‘Âdil b. Yûsuf el-‘Azzâzî, I-VII, Riyâd 1419/1998.

el-Ezraḳî, Ebû'l-Velîd Muḥammed b. ‘Abdullâh el-Ġassânî (ö.250/864), *Aḫbâru Mekke ve mâ Cæe fîhâ mine'l-Âşâr* (nşr. Ruşdî es-Şâlih Mulaḫḫas), I-II, 1403/1983 Beyrût.

İbn ‘Asâkir, Ebû'l-Ḳâsım Şîḳatu'd-Dîn ‘Alî b. el-Ḥasan b. Hibeti'llâh (ö.571/1176), *Târîḫü Dimesḳ* (nşr. ‘Amr b. Ġurâme el-‘Umrevî), I-LXXX, 1415/1995.

İbn Ḥabîb, Ebû Ca‘fer Muḥammed b. Ḥabîb b. Umeyye el-Baḡdâdî (ö.245/860), *el-Munemmaḳ fî Aḫbâri Ḳureyş* (nşr. Ḥurşîd Aḫmed Fârûḳ), I, Beyrût 1405/1985.

İbn Manzûr, Ebû'l-Faḍl Muḥammed b. Mukerrem b. ‘Alî Cemâluddîn b. Manzûr er-Ruveyfî‘î (ö.711/1311), *Lisân'l-‘Arab*, I-XV, Beyrût 1414/1993.

İbn Sa‘d, Ebû ‘Abdillâh Muḥammed b. Sa‘d b. Menî‘ (ö.230/845), *et-Ṭabaḳâtu'l-Kubrâ*, thk. ‘İḫsan ‘Abbâs, I-VIII, Beyrût 1388/1968.

es-Suheylî, Ebû'l-Ḳâsım ‘Abdurrahman b. ‘Abdullâh (ö.581/1185), *er-Ravḍ'ul-Unf fî Şerḫi's-Sîreti'n-Nebevîyye* (nşr. ‘Umar ‘Abdusselâm es-Selâmî), I-VII, Beyrût 1421/2000.

eṭ-Ṭaberânî, Ebû'l-Ḳâsım Suleymân b. Aḥmed b. Eyyûb eş-Şâmî (ö.360/971), *el-Mu‘cemu'l-Kebîr - eṭ-Ṭaberânî* (nşr. Ḥamdî b. ‘Abdulmecîd es-Selefî), I-XXV, Ḳâhire.